

Sofokles

KRÁL OIDIPÚS

Inscenační úprava s použitím překladu Jiřího Gruši a Karla Krause a překladu Jana Skácela

Pro Divadlo U stolu připravil František Derfler.

Jaro 2002

OIDIPÚS

IOKASTÉ

KREON

TEIRESIÁS

KORINŤAN

PASTÝŘ

CHÓR

PROLOG

Ze všeho, co budí závrať
nejzávratnější je člověk.
Po šedém moři se plaví,
v zimě se probíjí bouří,
jeho loď krájí přívaly vln.
A zemi, matku svých bohů,
nevyčerpatelnou zemi,
rozdírá rok co rok,
když pohání plemeno koní
a pluhem v ní vyrývá brázdu.

Loví divokou zvěř
a líčí na zbrklé ptactvo
tvorům v hlubinách moře
rozhodil pletené sítě –
ve všem si dovede poradit sám.
Sehnal s hor divoká stáda
a koňům s bohatou hřívou
nasadil těsné jho.
Obrátil v užitek sílu
vzurných a nezdolných býků.

Člověk ovládl řeč,
myšlenku zachytí v letu,
umí si postavit úkryt
před šípy vichřic a mrazů,
založil obec a dává jí řád.
Zkušenost hledá mu cestu,
bez ní se nepouští na krok –
přesto však zná svoji mez.
I těžké neuhy zdolal,
jen před smrtí uniká marně.

Moudrost mu dává moc,
a větší, než kdy se nadál.
Má přístup ke zlu i k dobru.
kdo ale v zákonech země
řád bohy stvrzený šetří a ctí,
ten v obci vystoupí nejvýš.
A škůdce je u mne každý,
kdo se dá zlákat zlem
Snad smýšlejí někteří jinak –
ti ať mi nepřejdou přes práh.

OIDIPÚS

Město je plné modliteb a nářku,
dým stoupá z obětí a rozléhá se pláč.
V takových časech král neposílá posly,
aby se přesvědčil. Vyšel jsem k vám sám.
Já slavný Oidipús, jak všichni říkáte.
Vede vás ke mně strach nebo důvěra?
Můžete spoléhat na moji pomoc.

CHÓR

Sám přece vidíš, jak městem zmítá
krvavý příboj. Zvedneme hlavu
ze dna té zkázy? Celá zem hyne,
nasadí květy a nevydá plod,
stáda nám cepení na pastvách,
nešťastné ženy předčasně rodí,
děti se nemají k životu – v Thébách je mor.
Už ani oheň nechce naše mrtvé,
mor ničí město hůř než krutý nepřítel
a bez milosti vylidňuje Théby.
Marný je nářek, pláč jen násobí
ozvěnu smrti v temné říši zmaru.
Tady tě nikdo, ani já, ani ti mladší,
nestaví na roveň bohům, ale z nás lidí
jsi první ve všem, co přináší život,

i ve všem, co na lidi sesílá bůh.
Přišel jsi jako cizinec do Théb
a hned jsi je zbavil krvavé daně,
kterou jsme platili věštkyni Sfinze.
Potřels tu záhadnou obludu sám,
jen bůh stál při tobě, on ti dal sílu
- všichni to říkají, a také věří –
- ty jsi nás, Oidipe, navrátil životu.
Proto tě prosíme: vyslyš nás, pomoz!
Ty jsi ten nejlepší – je v sázce tvá pověst!
Jen v tobě vidíme zachránce země,
tys jí už jednou přinesl spásu –
mají snad v budoucnu o tobě říkat,
žeš Théby zvedl, a nechal zas padnout?!
Vrať nám všem jistotu, pevnost a klid.
Jestli chceš u nás vládnout i dál,
starej se, aby tu mohli žít lidé.
Toužíš být vládcem nad pustou zemí?

OIDIPÚS

Vím dobře, jak trpíte všichni.
Nikdo však netrpí tolik, co já.
Vy každý nesete jenom svou bolest,
kdežto já naříkám nejen sám nad sebou,
ale i nad tebou, nad Vámi všemi.
Spal jsem snad, čekal, až vy mě přijdete vzbudit?
Já prolil mnoho slz, víc než si myslíte,
v duchu jsem propátral kdejakou cestu,
a po všech úvahách vím, kde je lék.
Jediný! proto jsem po něm hned sáhl.
tak tedy, Kreonte, jako můj švagr,
pověz nám, co jsi přinesl z Delf.
Jsou Théby ztraceny, anebo smíme doufat?
Jak zní ta věštba? Mluv tady ke všem,
vždyť jejich soužení nesu tak těžce,

jako by na něm visel můj život.

KREON Dřív, než ses vlády uchopil ty,
panoval v Thébách tvůj předchůdce, Laios.

OIDIPÚS Zním ho jen z doslechu, já už ho neviděl.

KREON Ano, byl zabit, a teď nám Apollon
poroučí pomstít ho, potrestat vrahy.
Naši zem užírá nečistá hlíza,
máme ji vyrvat, dřív než nás pohltní.

OIDIPÚS Tu špínu musíme smýt. Jen vědět jak!

KREON Co budeš hledat, objevíš,
uniká to, oč nedbáš.
Když Laios tenkrát odešel do Delf,
nikdy se nevrátil zpátky.

OIDIPÚS S ním přece padla i vaše vláda –
proč jste se vzdali dalšího pátrání?

KREON Sfinga nám dávala záludné otázky,
žili jsme jen ze dne na den.

OIDIPÚS Pak tedy všechno a do dna odhalím já.
Bůh v Delfách má pravdu. A máš ji i ty –
že jste se konečně ujali mrtvého.
I já se k vám přidám – tak ruku v ruce
vrátíme Thébám čest a smíříme bohy.
Ne proto, abych se někomu zavděčil,
ve vlastním zájmu sprovedím ze světa
ohavný zločin. Kdoví, zda vrah
nevztáhne zítra ruku i na mne?

Nejde jen o Laia, dělám to pro sebe!
Udělám všechno. S pomocí bohů
se to buď povede – anebo padnem.

CHÓR

Bůh mluví sladce ze zlatých Delf,
co ale poví nám tady v Thébách?
Napjatě čekám, chvěji se úzkostí,
v posvátné bázni ptám se tě, bože,
co mi teď uložíš, lékaři útrap,
jak se mám vykoupit? Vymáháš ode mne
starý dluh, nebo mě zavážeš
k novému úkolu? Neoslyš volání,
jsi dítě naděje, jsi věčný hlas.

Přijď, bože, jako vždy za časů pohrom,
všechn lid ochořel, zeslábl k smrti,
rozum už nemá zbraň, vzdává se zkáze,
mrtví se stěhují v hejnech, jak ptáci,
na západ, ke břehům podsvětní řeky.

V každém z těch mrtvých umírá město –
kdo noci unikl, nepřečká den,
a naši synové bez pohřbu leží,
už pro ně dávno nemá kdo plakat.
Ne válkou, zevnitř nás hubí svým žářem
strašný bůh vraždění – Ares.
Zažeň ho, pane, bleskem ho znič!

OIDIPÚS

Modlíš se! Kdybys však nastavil uši
a poslechl mne, řeknu ti,
jak najít úlevu a zahnat mor.
Já o tom zločinu slyším dnes poprvé.
Kdybych měl stopu, nedám se oklikou.
Všechno se stalo už před mým příchodem,

dřív než jsem získal občanství v Thbách.
Proto vám vydávám příkaz až teď:
kdokoli z vás by snad věděl, čí rukou
padl syn Labdakův, Laios, ať mi to sdělí.
Kdyby měl strach, že udá sám sebe,
může být bez obav – odejde odtud.
Horší trest nebudu pro něho žádat.
Jestli však víte, že někdo jiný
spáchal tu vraždu, ať už je zdejší,
anebo přitáhl do města odjinud,
hned mi ho označte. Udání odměním,
a navíc mu budu osobně vděčný.
Kdo ale zatají stopu – i přes můj rozkaz –
ze strachu o sebe či o své blízké,
ať slyší, co na to udělám já!
V zemi, kde vládnu, nikdo už nesmí
s takovým člověkem promluvit slovo –
chraňte se, aby vám překročil práh!
Nejenom kvůli mně, i z úcty k bohům –
kvůli té zemi, které se zřekli
a která přestala rodit.
I kdyby příkaz nevyšel z Delf,
my bychom stejně museli pomstít
Laiovu smrt. Vždyť rukou vraha
padl váš vladař – nejlepší z mužů.
Já mám teď moc, která patřila jemu,
já jsem ho vystřídal i v jeho loži,
já s jeho ženou potomky zplodil,
a kdyby jemu bývalo přáno mít děti,
jsou dneska bratry mých synů, sestrami dcer.
Už proto se musím za něho brát,
jako bych hájil vlastního otce.
Věřte, že budu pátrat tak dlouho,
dokud mi do rukou nepadne viník.

Laios, syn Labdakův, musí být pomstěn!
Modlím se k bohům, ať postihne trest
každého, kdo by nám odmítl přispět.
Ať se mu pole promění v úhor,
ať jeho žena nerodí děti.
Ať zajde, a přeju mu krutější osud,
nežli je ten, který postihl Théby!

CHÓR Nikdo nic neví. My jsme nevráždili.
Tehdy se říkalo, že padl za oběť
lupičům na cestě.

OIDIPÚS Znam tenhle dohad,
nikdy se ale nenašel svědek!
Proto jsem – na radu věrného Kreonta –
povolal toho, kdo jediný z lidí
umí číst v tajemství nebes a země.
Teiresie, jsi slepý, a přesto víš dobře,
jak strašná pohroma ničí nás všechny.
Pomoz nám! Pomoz i mně! Očisti město!
Lpí na něm odporná skvrna té vraždy.
Jsi naše naděje, jsme teď v tvých rukou.

TEIRESIÁS Ach, jak je strašné znát, když v tom co víme,
je skryta zkáza. I tvoje slova jdou
po křivých cestách. Všichni jste slepí!

OIDIPÚS Co tím chceš říct?
A proč se celý chvěješ?

TEIRESIÁS Propusť mne domů, králi Oidipe.

OIDIPÚS Proč bys nám tajil, co dobře víš.
Nesmíš se zdráhat vysvětlit nám věštbu.

TEIRESIÁS Nic nechápete, netušíte ani,
a buďte rádi. Já nic neřeknu.

OIDIPÚS Při bozích, počkej! Pověz vše, co víš.
Chceš pravdu zamlčet a město zahubit?

TEIRESIÁS Nechci nás oba přivést do neštěstí.
Už na mne nenaléhej, víc ti neřeknu.

OIDIPÚS Nad tebou by se rozhněval i kámen.
Mám ti dát vyrvat jazyk, abys promluvil?
Odkud se v tobě vzalo tolik zloby?

TEIRESIÁS Mně zlobu vyčítáš, a vlastní hněv,
ten, který v tobě roste a je celý tvůj,
ten vidět nechceš. Mne však urážíš.

OIDIPÚS A kdo by zůstal při tvé řeči klidný?
Odmítáš lidem pomoc v neštěstí.

TEIRESIÁS Nepovím ani slovo, zuř si sebevíc,
zahrň mě urážkami, nic ti neřeknu.

OIDIPÚS Já už to vidím docela jasně,
nechci se krotit – řeknu to rovnou:
ten zločin vyšel jenom z tvé hlavy,
ne že bys vlastníma rukama vraždil,
ale mít oči –

TEIRESIÁS Opravdu? Tedy ti říkám:
sám vyplň rozkaz, který jsi vydal,
od této chvíle na mne už nemluv –
a tady s nikým ! Protože bozi

prokleli tebe – ty jsi ta poskvrna Théb.

OIDIPÚS

Vychrlit na mne takovou podlost!
Nemysli, že snad unikneš trestu!

TEIRESIÁS

Já už jsem unikl. Živím svou pravdu,
v ní je má síla. Nemusíš pátrat,
kdo Laia zabil – ty jsi ten vrah.

OIDIPÚS

Čí je to výmysl – tvůj nebo Kreontův?
Bohatství! Důvtipe! Umění vládnout
největší umění v trampotách světa!
Proč vám jde v patách taková závist?
Jen kvůli moci, kterou mi Théby
- já o ni nežádal – svěřily darem,
jen kvůli ní mě přítel Kreon
záludně napadá a chce mě svrhnout.
Nastrčíte kejklíře, zrádného kněze,
ano, je slepý, když dojde na věštby,
a rychle prohlédne, když cítí zlato.
Já ale tehdy mezi vás přišel,
já, Oidipús, který nevěděl nic,
ani se neptal na radu ptáků,
a jen svým důvtipem zahubil Sfingu.
Ale váš kouzelník by mě teď vyhnal!
Aby mu Kreon, až tady povládne,
zachoval přízeň? Tohle je spiknutí –
za tím je Kreon! Spláčete oba!
Jen zkuste odstranit poskvrnu Théb!

TEIRESIÁS

Třeba nám vládneš, přece jen mám právo
ti odpovědět, slovo splatit slovem.
Můj pán je Apollon, ne ty a já
nejsem tvůj otrok ani nemusím

Kreonta prosit o ochranu. Za to,
že vysmíváš se mojí slepotě, ti povím
do očí pravdu. Nejsi sice slepý,
nevidíš ale, v jaké hanbě žiješ,
ba ani s kým. Nevíš, čím jsi syn,
a nepochopil's, že přinášíš zkázu
svým nejmilejším a že krutá sudba
dvojitě kletby vyžene tě z Théb.
Až jednou prohlédneš, uvidíš jenom tmu,
tvůj nárek budou vracet v ozvěně
zálivy vod i strmý Kithairon
a poznáš strašnou bezbřehost všech břehů,
ke kterým osud vedl tvoji loď.
Zdaleka netušíš, do jakých hlubin bídy
svrhl jsi sebe a své potomky.
Na tomto světě není smrtelníka
s tak bídným koncem, jaký čeká tebe.

OIDIPÚS

Odejdi, slepče, táhni odtud, zmiz
kdybych byl věděl, že jsi zešílel,
nikdy bych pro tebe byl neposlal.

TEIRESIÁS

Tak ty si myslíš, že jsem zešílel?
Tvůj otec pokládal mě kdysi za moudrého.

OIDIPÚS

Můj otec? Počkej, kdo mě vlastně zplodil?

TEIRESIÁS

Dnešní den zplodí tě a také zahubí.

OIDIPÚS

Neumíš mluvit jasně, proč ty hádanky?

TEIRESIÁS

Uměl jsi kdysi velmi bystře hádat!
Právě ta síla byla počátkem tvé zkázy.

OIDIPÚS

I kdyby, ale zachránil jsem Théby.

TEIRESIÁS

Poslouchej dobře: muž, kterého hledáš,
vrah, který zabil Laia, není daleko.
Zatím ho mají všichni za cizince,
ve skutečnosti narodil se v Thébách.
Až se to dozví, nebude mít radost,
naopak, zničí ho to. Oslepne,
opustí město o žebrácké holi,
až ukáže se, že byl nejen otcem,
ale i bratrem nešťastných svých dětí
a matce manželem i synem zároveň.
Přemýšlej o tom, čas ti ukáže,
který z nás dvou byl doopravdy slepý.

CHÓR

Kdo je to? Koho nám označil hlas
ze skály v posvátných Delfách?
Kdo mohl spáchat krvavou rukou
zločin tak hrůzný, že nemá jméno?
Ať prchá, ten neznámý,
ať pádí jak zděšený kůň
před bouří, která ho stíhá.
V patách má průvod mstitelek –
těm ještě neušel nikdo.

Najděte viníka! Pátrejte všichni!
Snad bloudí ve skalách,
snad jako zaběhlý býk
klopýtá sám a marně by chtěl
uniknout strašlivé kletbě.
Děsí mě, tolik mě děsí, co řekl kněz.
Já tomu nevěřím. nebo má pravdu?
Jak se teď zachovat? Skutečně nevím.
Bojím se ohlédnout zpátky,

bojím se , co bude zítra.
Zbývá mi jediné: čekat.
V úctě mám Oidipa,
ale mám v úctě i Labdakův rod.
Ta vražda je plná záhad.

Rozumět všemu nemůže nikdo, jen bůh.
I kněz je člověk, a lidé se mýlí.
Musím se spolehnout na vlastní moudrost.
A k těm, kdo vladaře tupí
se nikdy nepřidám dřív,
než dojde na jejich slova.
Oidipus přemohl Sfingu,
obstál i v nejtěžší zkoušce.
Pro mne je poctivý muž.

KREON

Takhle to přece nemohu nechat.
Vinit mě z tak hrozných věcí. Mohl
být při smyslech? Věděl, co mluví?

OIDIPÚS

Tady jsi, ano, už zas! Že máš tu drzost
lézt mi až do domu, když vědí všichni,
že mě chceš zabít a vyrvat mi vládu.
Máš mě snad za blázna? Nebo jsem slaboch,
že si tak troufáš?
Věřil jsi, že neprohlédnu lest,
založím ruce a budu čekat,
až tu svou hanebnost provedeš?
Tvůj pokus je hloupý! Po vládě sahat,
když nemáš stoupence ani dost peněz!

KREON

Především poslouchej, když ti chci něco říct.

OIDIPÚS

Především nezkoušej zapřít svou vinu.

jak je to dlouho, co ten váš Laios –

KREON Laios? – Nechápu co má být s Laiem?

OIDIPÚS - zmizel tak záhadně násilnou smrtí.

KREON To už je dávno, řada let.

OIDIPÚS Ale žes radil až teď zeptat se kněze?!
A že on – věštec – promluvil až dnes?!

KREON Nevím, a když nevím, jsem raději zticha.
Ty ale přemýšlej: mou sestru máš za ženu,
a ta se dělí o vládu s tebou.
Já jsem vám oběma postaven naroveň.
Kdybych byl donucen sám někdy vládnout,
dělal bych mnohé proti své vůli –
pro pouhý titul! Dnes, tvou zásluhou,
mám podíl na vládě, a žádnou starost.
Nejde mi o pocty – nejsou tak výnosné.
Jsem s každým zadobře, každý mě zdraví,
a když se pokouší získat tvou přízeň,
jde nejdřív za mnou. Vzdát se těch výhod?
V čem bych si polepšil? Ztratil bych přítele,
a to je horší než ztratit život.
Sám na to přijdeš, ale až časem,
jen čas ti ukáže, kdo zůstal pocitvý.
Ničemu odhalíš za jeden den.

CHÓR Kdo chce jít bezpečně, každý s tím souhlasí.
Na kvapný úsudek nemůžeš spolehnout.

KREON Co se mnou chceš? Vyhnat mě ze země?

OIDIPÚS Vyhnanství nestačí. Pro tebe – smrt!

KREON Ty ale nechápeš –

OIDIPÚS Vláda se poslouchat musí!

KREON I když je špatná? Ne!

OIDIPÚS Ach, Théby, slyšíte?!

KREON Nejsi tu v Thébách sám. Je to i moje vlast.

IOKASTÉ Není vám hanba: Celá zem trpí,
a vy tu vedete osobní hádku.
Styďte se, nemá to smysl!
Kdybys šel domů! Ty také, Kreonte!
Za chvíli dojde k neštěstí – pro nic!

KREON Tvůj manžel, sestro,
mě chce popravit,
ačkoli nevím, že bych byl čím vinen.
Ať mě nic netěší a radši umře –
z čeho mě viníš, já nikdy nespáchal!
Ať zajdu v prokletí, ať opustí mě bozi,
jestli v tom nařčení je jenom zrnko pravdy.

IOKASTÉ Dovím se konečně, proč ses tak rozlítil?

OIDIPÚS Že prý tvůj první muž padl mou rukou.
On sám to netvrdí – proč by se špinil –
nastrčil za sebe ničemu kněze.

IOKASTÉ Přestaň! To neříkej! Zbav se té myšlenky!
Nikdo z nás lidí nemá dar věštit.

Nikdo. Chceš důkaz? Laios měl proroctví z Delf,
že zajde rukou vlastního syna,
který se narodí ze mne a z něho.
Ale já vím, že Laia – podle všech zpráv –
zabili neznámí lupiči v úvoze,
tam, kde se cesty sbíhají k Delfám.
A dítě – byly mu sotva tři dny –
spoutal sám Laios v kotnících na nohou
a dal je pohodit daleko v horách.
Delfský bůh nesplnil hrozbu.
Laios měl zbytečně strach,
syn otce nezabil. To jsou ty věštby!
Na slova kněží nikdy nic nedej,
co chce bůh odhalit, zjeví nám sám.

(vsuvka Krejča?)

OIDIPÚS

Slyšel jsem dobře? Laios byl zabit
v úvoze blízko Delf, na samém rozcestí?

IOKASTÉ

Ano, dvě cesty, a tam se sbíhají.
První jde z Delf a druhá z Daulie.
To místo se jmenuje Fokis.

OIDIPÚS

Ale jak vypadal? A jak byl starý?

IOKASTÉ

Urostlý, vlasy mu začaly prokvétat.
Postavou – v mnohém byl podobný tobě.

OIDIPÚS

Cestoval tehdy sám, snad jenom s vozkou?
Anebo v průvodu – jel jako vladař?

IOKASTÉ

Byl s ním i hlasatel, celkem pět lidí.
Vůz měli jeden – vezl jen Laia.

OIDIPÚS

Ach, Iokasté, zdá se to být jasné:
Ale kdo – řekni, od koho máte ty zprávy?

IOKASTÉ

Od sluhy, který to jediný přežil.
Není už u nás. Jen došel zpátky
a viděl, že Laia jsi vystřídal ty,
chytil mě za ruku a žádal, prosil,
abych ho poslala pást někam stáda,
na venkov, hlavně pryč daleko od Théb.

OIDIPÚS

Dejte ho zavolat! Ať přijde, a rychle!
Můj otec, Polybos, je vladař v Korintu,
Merope, matka, pochází z Doridy.
Mne si tam doma vážili všichni,
až jednou – vlastně nic, taková příhoda,
snad jsem jí zbytečně přikládal význam - :
U stolu, při víně, mi někdo z opilců
vyčetl, že pryč mě podvrhli otci,
že nejsem jeho. Druhý den ráno
zpovídám rodiče, chci vědět pravdu.
Ti jenom zuřili – pryč je to žvanil!
Já se dal utěšit, jenže ta pomluva
se do mne zahryzla – páčila v duši.
Až jsem se tajně vypravil do Delf.
Bůh mě však odmítl – nedal mi odpověď.
Nebyl jsem hoden ji znát. Zato mi oznámil
jiné, a ještě hrůznější věci:
že se svou matkou budu pryč souložit,
zplodím s ní děti – odporné světu,
a také zavraždím vlastního otce.
Já prchal odtamtud – jenom co nejdál! –
aby se předpověď nemohla vyplnit.
Cesta mě přivedla až na to místo,
kde, jak ty říkáš, byl zabit vladař.

Tobě, má Iokasté, povím teď pravdu:
tam na tom rozcestí potkal mě vůz
tažený mladými koni, před ním šel hlasatel,
na voze muž – tys mi ho líčila.
Chtěli mě donutit, abych jim ustoupil.
Vozka mě odstrčí, já mu dal ránu.
Když to pán viděl, počkal si na mne
až půjdu okolo, a pak mě švihl
přes hlavu bičem. Surově. Dvakrát.
To ale zaplatil draho.
Já zvedl hůl, a touhle rukou –
on se pak skácel, vypadl z vozu.
A tak jsem pobil už všechny.
Jestli jsou Laios a cizinec jeden a –
Ať zmizím ze světa i z lidské paměti,
než bych se dožil takové hanby!

CHÓR

Vladaři, jde z toho úzkost,
dokud jsi ale neslyšel svědka,
stále máš naději.

OIDIPÚS

Ten tvrdí, že lupiči zabili Laia –
tak jsi to řekla? Když znovu dosvědčí,
že vrahů bylo víc, nemohl jsem to být já.

IOKASTÉ

Buď klidný, řekl, že lupiči, doslova tak.
Všichni to slyšeli, nejen já sama.
A to už nikdy nemůže odvolat.
Kdyby i změnil původní výpověď,
chybí mu důkaz, že k vraždě došlo
podle té věštby. Vždyť Laia měl zabít můj syn –
jak on by, chudák, byl mohl,
když tenkrát dávno už nežil.
Nevěřím věštbám. Mýlili se oba,

Apollon před lety a Teiresiás dnes.
Všechna ta proroctví! Vidíš co platí?
Vícekrát se nebudu na žádné ohlížet.

OIDIPÚS Máš pravdu. Jenom ať přijde ten svědek.

IOKASTÉ Vždyť ano. Ale teď půjdeme domů.
Víš přece, že ti chci vyhovět ve všem.

CHÓR Osude, dopřej mi, ať je můj život
zbožný a čistý slovy i skutkem.
Vysoko nad námi všemi je zákon,
putuje po nebi v průzračném vzduchu,
zrodil se z Olympu, člověk ho nevydal,
člověk ho nemůže v paměti uspat.
Bůh je v něm velký a nepodán času.

Jen zpupnost vychová vladaře.
Zpupnost se v bláhovém obžerství,
opilá, drápe až na sám vrchol,
a pak se zřítí. Srazil ji Osud.
V propasti bídy už nemůže vstát.
Ty ale, bože, nesrážej toho,
kdo vede zápas pro blaho obce.

Kdo jedná zpupně a kdo se domýšlí,
že bude nad právem, nad bohy stát,
toho ať za pýchu potrestá Osud.
Kdo chtivě a bez míry po zisku sahá,
přikládá ruku k bezbožným dílům,
troufá si hanobit, co je všem svaté,
ať před tvým hněvem nenajde úkryt.
Když necháš někoho uniknout z řádu,
kterým jsi zavázal každého z nás,

nebudu příště putovat do Delf,
žádný tvůj chrám už nebudu ctít.-
Ty nechceš vidět, všemocný Die,
nač jsem tři právě ukázal prstem?
Už tolik zvetšela tvá věštba Laiovi,
že ji teď dovolíš veřejně popřít?
Anebo opravdu zanikla zbožnost?

IOKASTÉ

Vzala jsem oběti a půjdu prosit.
Oidipús, utýrán strastmi a žalem,
nejedná soudně, není snad při smyslech.
Už ani zkušenost nebere na radu,
podléhá každému, kdo za ním přijde
s nějakou hrůzou.
Marně mu domlouvám, a proto, nesmrtelní,
k vám se zas utíkám a prosím o pomoc.
Zbavte nás strachu, stůjte při nás v nouzi,
chvějem se hrůzou jak za bouře plavci,
když kormidelník pustí kormidlo.

KORINŤAN

Jdu s dobrou zprávou k pánovi tohoto domui.
Přišel jsem z Korintu – všude se mluví
o novém vladaři.

Má to být Oidipús.

IOKASTÉ

A starý Polybos, ten se vzdal vlády?

KORINŤAN

Ne, smrti se musel vzdát. Smrt nad ním vládne.

IOKASTÉ

Proroctví bohů a věštby! to je váš konec!
Oidipús před otcem po léta prechal,
pořád jen ve strachu, aby ho nezabil!

OIDIPÚS

A zemřel na nemoc? Nebo násilnou smrtí?

KORINTĀN Když tělo zestárne, stačí jen vánek.

OIDIPÚS Tak – leží pod zemí. A já jsem tady
- jak mě tu vidíte – já se nedotkl meče!
Vzal s sebou do hrobu všechny ty věštby.
Umřely s ním. Nemají cenu.

IOKASTÉ Vždyť jsem ti říkala dávno –

OIDIPÚS Máš pravdu – mě pomátl strach.

IOKASTÉ Už si to nesmíš nikdy brát k srdci.

OIDIPÚS Ale co matka? V jediném loži prý –

IOKASTÉ Čeho se člověk tak bojí – vládne mu náhoda,
a nemá jistotu o tom, co bude.
Líp na to nemyslet, žít jak se dá.
A vzít si matku? Toho se neboj!
Co lidí už ve snu spalo i s matkou!
Kdo to tak nebere, má život lehčí.

OIDIPÚS Je krásné, co říkáš, jenomže matka –
dokud je naživu, budu mít strach.

KORINTĀN Jen proto sem jdu, a s nejlepším úmyslem.
Že já hned nezahnal pane, tvé obavy!

OIDIPÚS Ano, jen mluv! Já se ti odměním!

KORINTĀN Počítám, pane, že nevyjdu s prázdnou,
až se k nám vrátíš. To mě sem hnalo.
Polybos nebyl tvůj otec!

Já jsem tě našel na horách Kithairon,
já jsem tě přinesl – dostal tě ode mne!
Pouta ti protáhli šlachami na patách –
těch pout jsem tě zbavil. Měls oteklé nohy.
Proto ti dodnes říkají Oidipús.

OIDIPÚS Kdo mě tak nazval? Můj otec? Anebo matka?

KORINTĀN Víc by ses dověděl od toho, kdo mi tě dal.
Jestli si vzpomínám, sloužil dřív u Laia.

OIDIPÚS V tom chci mít jasno! Nejvyšší čas!
Myslíš, že svědek, kterého čekám,
a člověk, o kterém vykládá Korint’an –

IOKASTÉ Co já vím! Řeči! Nemysli na to!
Jestli ti záleží na vlastním životě,
prosím tě, při bozích, po ničem nepátrej!
Stačí, že trpím já.

OIDIPÚS Neztrácej hlavu! I když se ukáže,
já že jsem otrok po všech svých předcích,
tebe to nesníží, ani tvůj rod.

IOKASTÉ Prosím tě, abys to nedělal! Poslechni!

OIDIPÚS Nemohu – chci vědět pravdu.

IOKASTÉ Nešťastný – ať nepoznáš, kdo jsi!

OIDIPÚS Kdy přivedou už toho pasáka?
A tuhle urozenou – nechte být.

IOKASTÉ Nešťastný, nešťastný Oidipe!

Jinak tě nemohu nazvat.

OIDIPÚS

Svůj původ chci znát – kdyby šlo o všechno!

Třeba je nízký, musím ho poznat.

Jsem ten, kdo jsem, a nemohu být jiný.

Je to ten pastýř, na kterého čekám?

Mínil jsi tady toho?

KORINŤAN

Ano, je to on.

Pojď sem a vzpomeň si: tys mi dal kdysi,

už je to dávno, vychovat chlapce.

PASTÝŘ

Proč se tak ptáš?

KORINŤAN

To dítě tehdy – je on.

PASTÝŘ

Přestaň s tím! Mlč! Anebo pojdi!

OIDIPÚS

Dals mu to dítě – to jak se ptal?

PASTÝŘ

Ano. A radši jsem neměl přežít ten den!

OIDIPÚS

Po dobrém odmítáš, tak tedy po zlém.

Kdes vzal to dítě? Čí bylo? Tvoje?

Anebo cizí? Někoho z Théb?

PASTÝŘ

Při bozích, pane, dál se nevyptávej!

Nechtěj znát všechno, pravda bývá hrozná.

OIDIPÚS

Musím se ptát a odpovídej nebo - !

PASTÝŘ

Tak – teď je na mně tu hrůzu vyslovit.

OIDIPÚS A na mně, abych ji slyšel. Ale já musím.

PASTÝŘ Byl to prý Laiův syn –
tvá žena, tam v domě, by řekla nejlíp,
jak se to stalo.

OIDIPÚS Ten chlapec – tys ho měl od ní?

PASTÝŘ Ano.

OIDIPÚS Ale proč?

PASTÝŘ Měl jsem ho utratit, pane.

OIDIPÚS Proč jsi ho tedy dal tomu starci?

PASTÝŘ Ze soucitů. Bylo mi ho líto.

OIDIPÚS Hrůza! Už se to zdá být jasné!
Tak jsem se vrátil tam, kde se mne právem báli,
přišel jsem domů, abych zabíjel,
míloval v hříchu, v hříchu plodil děti.
Ó, světlo! Světlo ať vidím dnes naposled!
Já, kdo se narodil, komu jsem neměl,
a já, kdo zabil, koho nesměl –
žiju s kým nemám.

CHÓR Smrtní lidé, všechna pokolení,
teď vidím, váš život,
ach, jaké je nic!
Kdo, kdo z vás měl ze štěstí
větší díl, než pouhé zdání –
a po něm pád?
Když mám teď před sebou,

ubohý Oidipe,
tvůj příklad, tvůj osud –
neřeknu o nikom:
ten člověk je šťastný.

Tys mířil daleko
a šťastně zasáhl cíl,
ve všem ti bohové přáli,
a jako hradba ses postavil
smrti a zkáze.
Proto jsme chtěli tvou vládu,
ze všech tě vynesli nejvýš,
proto jsi poroučel v Thébách.
Kde však je konec tvé bídy,
komu se život obrátil hůř,
komu dal pocítit krutější trýzeň?
Ach slavný Oidipe,
jediný veliký přístav
přijímal otce i syna.
Jak jen tě mohla
snášet ta brázda,
do které sil už tvůj otec?
Snášet tě, nešťastný,
dodnes, a mlčky?

Čas vidí všechno –
tebe si našel i bez tvé vůle
a volá tě na soud
za to, žes plodil
v nešťastném spojení
s tou, která zrodila tebe.
Laiovo dítě!
Proč jenom, proč jsem tě
vůbec kdy spatřil?

Kvílím a nařikám, nad tebou pláču!
Je pravda: ty jsi nám kdysi
dovolil vydechnout,
ty jsi nám dal klidný spánek.

KORINŤAN

To nejhorší jste ale neviděli:

PASTÝŘ

Tam uvnitř, Iokasté, štvaná svou bolestí,
doběhla k ložnici, přirazí dveře,
začne si vlasy rvát oběma rukama
a Laia chce přivolat, dávno už mrtvého.

IOKASTÉ

Ted' chápu, že do mne zasil svou smrt,
že tady matku zanechal synovi,
abych mu rodila v krvesmilstvu děti.

PASTÝŘ

Co bylo dál, jak umřela nevím.
To už jsme nemohli sledovat do konce.

KORINŤAN

S křikem tam vpadl šílený Oidipús,
nemůžem od něho odtrhnout oči,
pobíhá, chce podat meč,
hledá svou ženu,

PASTÝŘ

ne, ženu ne!

OIDIPÚS

Ten dvakrát mateřský klín:
já z něho vyšel – I moje děti.

KORINŤAN

Tak běsnil, a nejspíš ho vedl některý bůh
- z nás kolem to nikdo určitě nebyl –
vždyť on šel rovnou a najisto,
se strašným výkřikem přiskočil ke dveřím
..
a obě křídla vyvrátil z čepů.

Jen vpadl dovnitř – už jsme ji viděli,
visela na šňůře – oběšená.
Zase tak zařval – a uvolnil smyčku.
Když potom ležela, ubohá, na zemi
on sám –

PASTÝŘ ne, to byl strašlivý pohled! –

KORINTĀN strhl jí ze šatů dvě zlaté spony,
zvedl je - a vrazil si do očí.

OIDIPÚS Ať těma očima nespařím nikdy
to, co jsem vytrpěl, to, co jsem spáchal.
Ať už se napříště jen ve tmě dívají
na ty, co neměly uvidět nikdy,
ty ale, které toužily poznat,
nemohou spatřit.

CHÓR A ještě včera přálo jim štěstí, těm dvěma
- dneska jen hanba, útrapy, nářek a smrt.
Kolik je vůbec jmen pro lidské soužení –
žádné z nich nechybí.
Nic neočistí tenhle dům,
žádný proud a žádná řeka.
Tam uvitř, tam je tolik hrůz –
ne seslaných, těch přivolaných,
které si člověk zavinil sám –
těch, které bolí vždy nejvíc.

OIDIPÚS Kam jen to jdu, ach kam?
Kam nese vítr můj hlas?
Kam mě to uvrhl osud?

CHÓR Do hrůzy bez tváře, do ticha bez ozvěny.

OIDIPÚS Ó, jak mne zmarnila noc,
zazdila moje oči,
nikdo ji nemůže zbořit,
nikdy se nevrátí den.

CHÓR Ubohý králi, zlo stíhalo zlo,
na tebe zbylo strašné utrpení.

OIDIPÚS Dál stojíš při mně, I když jsem slepý?
Kolem je tma, a tys mi nezmizel,
poznávám jasně tvůj hlas.

CHÓR Co jsi to strašného spáchal!
To už je posedlost – vzít očím světlo!

OIDIPÚS Nač jsou mi oči, nač mám se dívat?
Co bych měl uvidět, abych to viděl rád?
Čí slovo, přátelé, mě může potěšit?

CHÓR Lituju, že jsem poznal, kdo jsi

OIDIPÚS Smrt tomu člověku, ať byl, kdo chtěl,
co mi tam na pastvě rozvázal nohy,
zbavil mě pout a vrátil mi život.
Kdybych tam umřel, mohl bych přinést
takové hoře sobě i přátelům?

CHÓR To bych si přál i já. Ano, já také.
Než takhle slepý, je lepší nežít.

OIDIPÚS Nerad' mi a už mě nepoučuj,
že co jsem udělal, nebylo správné.
Mít ještě oči, opravdu nevím,

jak bych se jednou, až přijdu dolů,
mezi ty mrtvé, podíval na otce,
anebo na svou nebohou matku.
Jak bych se díval rád do tváře dětem,
když přece víme, jak přišly na svět?

Vždyť na můj příkaz měl z města být vyhnán
ten bezbožný člověk, jen co nám na něho
ukáže bůh. A jak se mám – když jsem teď
na sobě odhalil takovou hanbu -
jak se mám podívat do očí lidem?
Nechci a nesmím. A kdybych uměl
i sluchu postavit hráz, vůbec bych neváhal
a zazdil před světem celé to ubohé tělo –
být slepý a neslyšet nic. Je sladké,
když ke smyslům nemůže proniknout zlo.
Ó Kithairóne, tichá moje horo,
proč ses mne ujal, proč jsi mne vzal smrtí!
Ó křižovatko nad údolím v křoví,
úvoze o dvou cestách, ty jsi pil
krev otcovu a jeho vozatajů,
kterou tam prolily mé zlořečené ruce.
A potom krvesmilstvo! Co je větší hnus?
Odklid'te mne a někam zahrabte,
hod'te do mořských vln, vždyť nikdo z vás
nemůže pomoci mi, jenom já,
jenom já sám jsem schopen unést svoje hoře.

CHÓR

Přichází Kreon.
Ten už si poradí a bude jednat.
On je teď, po tobě,
jediná stráž naší země.

KREON

Nevede mne sem výsměch, Oidipe,

a nechci připomínat staré křivdy.
Vy ale, když už ztratili jste stud,
bojte se aspoň bohů, nevystavujte
dennímu světlu obnaženou hrůzu.
Co nejrychleji odved'te ho dovnitř.
Jen nejbližší se smějí zblízka dívat
na strašné Oidipovo neštěstí.

OIDIPÚS Vyžeň mě odtud, jen rychle pryč!
 Tam, kde mě nikdo nebude znát.

KREON Už bych to udělal,
 čekám jen od boha pokyn.

OIDIPÚS Znáš jeho výrok. Byl přece jasný.
 Otcovrah – to jsem já – zaslouží smrt.

KREON Ano, tak. Ale v naší nouzi
 je lépe zeptat se, mít jistotu.

OIDIPÚS Nech mě jít do hor, tam na můj Kithairón,
 vždyť mi ho rodiče určili za hrob.
 Stejně vím – nezajdu na nemoc,
 a žádnou přirozenou smrtí.
 Proč bych jí unikl už tehdy v horách,
 než abych podstoupil jiné a horší zlo?
 O mé dva syny se nemusíš, Kreonte, starat,
 jsou přece muži a všude, kam přijdou
 jim nebude těžké najít si obživu.
 Ale mám také dvě nešťastné dcery.
 Jen o ty dívky mi pečuj.
 Nedopust', Kreonte, aby šly žebrat,
 bez muže by bloudily světem,
 uchraň je před tím, co zakouším já.

Nemají nikoho – už jenom tebe.
Vím, že jsi šlechetný – tohle mi slib.
Podej mi ruku.

KREON

Přestaň rozkazovat!
Přestaň už naříkat a vrať se do domu.
Už jednou jsi měl všechno,
dnes jenom tma je tvá.

KONEC

CHÓR

Pohled'te všichni, člověk, Oidipús,
podívejte se, stojí tady před Vámi,
zvedněte oči, sem, sem – tady je!

Ten, který kdysi odpověděl Sfinze,
který byl nejmocnějším mužem mezi muži,
ten, kterému jste všichni záviděli.

Podívejte se, tady před vámi!

Pohled'te, jaký příboj hrůzy
rozmetal jeho prozářené dny!

Zvedněte oči, dívejte se na něj
a poslední den na paměti mějte,
jehož se jednou dočká každý z vás:

O tom, kdo život nezavršil dosud,
už nikdy, nikdy, nikdy neříkejte,
že narodil se v šťastné hodině,
pod šťastnou hvězdou, v šťastném znamení!